

Herkül Millas'ın '**Azınlıkça Dergisi**' (Gümölcine) ve '**Agos Gazetesi**' (İstanbul) için ALGI(LAMAK) yazısıdır.

15 Eylül 2012.

Dostların Zararlı Yanı

Azınlıkların bazı dostları bazen zararlı olabiliyor. Kaş yapalım derken göz çıkarıyorlar. Bu dostlar iyi niyetle davranıyor olabilir; ama söz konusu olan niyet değil, bazı sonuçlardır. Batı Trakya ve İstanbul'da yaşayan Müslüman ve Rum (veya isterseniz, Türk ve Yunan) azınlıklarının böyle dostları var.

Bu azınlık üyeleri ülkelerinin yurttaşlarıdır. Aslında bu "yurttaşlık" ve pratikte uygulanışı başlı başına başka bir sorun, başka bir yazı konusudur. Ama azınlık üyelerinin yaşadıkları ülkede yurttaş ve eşit statüde vatandaş oldukları, böyle olmaları gerektiği en azından yasalarca kabul edilir. Bunun dışında yasal statülerini belirleyen Lozan antlaşması, Türkiye ve Yunanistan'ın tanıdığı uluslararası antlaşmalardan da farklı bir anlam çıkmıyor. Böyle olmadıklarını, böyle olmamaları gerektiğini iddia eden akli başında insanlar da yok. (Böyle olmadıklarına inanan ırkçılar var fakat konumuz şu an akli başında "dostlardır".) Ama genel olarak söylenenler bir

yana, farklı “davranan” dostlar var. Belki aşırı sevgidendir, öteki ülkedeki azınlıklar Türkçe’de “soydaş”, Yunanca’da “omoyenis” denen bir kategoriye konulup öyle ele alınıyorlar.

Nedir soydaşlık, soydaş nasıl olunur? Bunu anlamak pek kolay değil. Ülke içinde yaşayan vatandaşlara soydaş denmez. Örneğin Türkiye Anayasasında “soy” kelimesi geçmez. Madde 66’ya göre “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür”. Yerli azınlıklar katıyen soydaş değildir. Bu arada vatandaşlar arasında “dil, din vb” ayırımı yapılmadan herkes eşittir de denir. Gel çık bu işin altından! Başka bir ülkenin yurttaşı iseniz, “soyunuza” bakılır ve “soydaş” sayıldığınızdan “Türk” de sayılırsınız. Yunanistan dışında Hıristiyan Ortodoks iseniz, Karamanlılar’la olduğu gibi anadiliniz Türkçe de olsa, “omoyenis” olursunuz. Bu aynı dinden, Patrikhane’ye bağlı ama, diyelim Artvin’den iseniz Yunan devleti sizi Yunan soydaşı saymaz. Başka zor sorularla durumun daha da karmaşık olduğunu gösterebiliriz. Mesela kimin ne olduğuna karar veren “devlet” kimin nesidir? Yani somut olarak, kim karar veriyor kimin ne olduğuna? Ne sıfat ve ne hakla? Hangi yasal ve hukuksal dayanakla?

Tabii ki, “böyle geldi böyle gider” diyerek bu işleri kurcalamamak da olabilir. Zaten pratikte yapılan da budur. Ama bu “statü” uzun sürede azınlıkların aleyhine çalışmıştır. Devletler komşu ülkede buldukları, keşfettikleri veya icat ettikleri “soydaşları” kendi anlayışlarına göre ele almışlar onlara “ona göre” davranmışlardır. Peki, “neye göre” davranmışlardır? Tabii ki, bütün devletlerin yaptığı gibi, “ülkenin yüksek çıkarları” doğrultusunda. Bütün bunların doğal olduğunu bir an için kabul edelim – tabii ki bu durumlar bana hiç doğal gelmiyor ama bir varsayım yapıyoruz! - ve olaya “öte taraftan” bakalım. A tarafı B tarafında kendi soydaşlarını görüyorsa, B tarafı bu insanları nasıl görecektir? A tarafı “soydaşımdır” diye sesini yükseltip ısrarla bu durumu hatırlattıkça, B tarafında ne tür duygular, sorular ve kuşklar doğacaktır? Uzun sürede böyle bir gerilim azınlıkların hayatını daha rahat kılar mı?

Vatan, ana vatan, yavru vatan gibi kavramlar “soydaş” karmaşasıyla bir arada ele alındığında işler daha da karışıyor. Hele ırkçı söylem de bir kenarından işin içine girince işin içinden çıkılmıyor. Ülkelerin kendi sınırları dışında, ve hele kendi sınırların hemen ötesindeki insanlara “soydaş” diye sahip çıkmalarının bir diyalektiği oluyor. A tarafı bu işi başlatınca, B tarafı karşılık veriyor. Bir ziyaret iki karşı ziyarete neden oluyor; ilgi, sahip çıkmaya varıyor; oradan yeni aidiyetler doğuyor. A karşı taraftaki “soydaşa” ilgi duyduğunda B de karşı tarafta kendi “soydaşına” sarılıyor. Bu arada kendi ülkesindeki azınlığa “yabancı” muamelesi yapıyor. Kısa vadede azınlıklar dost ve destek kazandık hesabı yaparken, uzun sürede kendi ülkelerinde yabancılaşıyor.

Balkanlar tarihinde bu tür gelişmeleri çok yaşadık. Bu tür gelişmelerin faturasını sonunda azınlıklar ödemiştir. Bundan dolayı bu tür dostları gördükçe ben çok hassas oluyorum: “Bu aşırı

ilgi ve sevgi neyin nesidir?” sorusu gelir aklıma. Uzun sürede bu siyaset nereye varır? Asıl amaç insanların mutluluğu mudur, yoksa vatanın, ülkenin, soyut bir soyun yüksek çıkarları mıdır? Bu “ilgiyi” üstlenenlere baktıkça, geliştirdikleri söylemi dinledikçe, salladıkları bayrakları, sarıldıkları sembollerini gördükçe, “zamanlar değişmiştir, herhalde tarih tekerrür etmez” diyerek kendimi sakinleştirmeye çalışıyorum.

Bazı azınlık üyeleri kısa sürede bu tür gelişmelerden kazançlı çıkabilir. Destek, ilgi ve yardım hoş ve kârlıdır. Sorun uzun sürededir. Milliyetçiliğin zararları uzun sürede olmuştur; bu ideoloji işin başında heyecan ve umut verici bir romantizm olarak yaşanır. Azınlıktan bazı kimseler “anavatanın” desteği sonucu kısa sürede bu işten kazançlı çıksa da, uzun sürede azınlıklar toplu olarak ve bazı soyut amaçlar adına kullanılmış ve zararlı çıkmıştır.

Azınlıklar, ister soydaş olsun ister olmasın, tabii ki desteklenmeli. (Sahi, yalnız “soydaşın” mı canı var?) Yurt dışı, yurt içi ayırımı yapılmadan her tür azınlık desteklenmeli. Ama günümüzde “soy” algısına dayanan girişimler herhalde en çağdaş girişim değildir. Irkçı “soy” kavramı yerine anayasal ve hukuka dayanan “vatandaşlık” esas alındığında yarış başka bir alanda olur. Soylar ve ırklar algılamak yerine insan toplulukları görmeye başlarız. Sınır ötesi duyarlılıklar yerinde yanibaşımızdaki insana bakarız. Kendimize karşı da dürüst oluruz: azınlıklara destek adına ırkçılığı, milliyetçiliği, “büyük mefküreliliği” çağrıştıran – ve bizi bu yönde heyecanlandıran – girişimlere meyilemeyiz. Ve azınlıklara da bir yararımız olur.

*